

בס"ד. שיחת יום ה' ב' בשלח, יו"ד שבט, ה'תשי"ד*.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ה"בינוני". אח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה באתי לגני גר'.

אחרי המאמר צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וניגון מכ"ק אדמו"ר מהר"ש.

* * *

ב. ידוע פתגם הרב המגיד' בביאור גדול התענוג למעלה מעבודת האדם למטה דוקא,

— דאף שמצד ההעלמות וההסתרים (הן מצד הגוף ונפש הבהמית של האדם העובד, והן מצד עניני העולם שמחוץ הימנו) הרי העבודה למטה אינה בתכלית השלימות, מ"מ, עבודה זו פועלת למעלה תענוג גדול יותר מהתענוג שנעשה ע"י עבודת המלאכים, שרפים וחיות ואופני הקודש —

שזהו "כמו צפור המדברת", שהחידוש בדיבורה של הצפור, מעורר אצל המלך תענוג גדול יותר מאשר התענוג בדיבורו של אדם, שדיבורו הו"ע טבעי.

אמנם, משל זה דורש ביאור והסבר:

צפור המדברת — כיון שדיבורה הוא בכח עצמה (ולא מצד המלך), שייך לומר שהמלך יתענג מזה;

אבל בנוגע להקב"ה — הרי הכל הוא ממנו ית', כמ"ש "כי ממך הכל ומידך נתנו לך" (כל העושר הזה בא ממך והבא מידך חזרנו ונתנו לך),

תקס"ב — סה"מ תקס"ב ח"א ע' קצד ואילך. ח"ב ע' תלה ואילך. ועם הגהות וכו' — בדרמ"צ קנט, סע"ב ואילך (ועיין בהנסמן ב"מ"מ וציונים" לשם — בהוצאת קה"ת תנש"א קלד, ריש ע"ב).
(2) דברייהימ"סא כט, יד (ובמצו"ד).

(* ההתוועדות נערכה באולם "בילטמאָר".
1) הובא בלקו"ת ס"פ במדבר (כ, א).
וראה אר"ת להק"מ (הוצאת קה"ת) פב, סע"ד ואילך. שם פו, ד. צח, א (ועד"ז בכתר שם טוב — הוצאת קה"ת — סי' תז (ס, ג)).
בביאור פתגם הה"מ (וכן לכללות הבא להלן) — ראה בארוכה ד"ה לרוקע הארץ

— והרי ענין זה הוא לא רק בנוגע לענינים גשמיים, כמו בנוגע לעושר גשמי, שצריך להזהר שלא לטעות ולחשוב ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"³, אלא גם בנוגע לענינים רוחניים, כמו עושר רוחני, שגם בזה דרושה זהירות — ואדרבה: זהירות גדולה יותר — שלא להכשל במחשבה ד"כחי ועוצם ידי גו"⁴, וכמפורש במדרש⁵ בנוגע לעשיית מצוה: "רוה"ק אומרת מי הקדמני ואשלם⁶. .. מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית וכו'", ועד"ז אמרו חז"ל⁷ "אלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו" —

וכיון שכן, הרי המשל דצפור המדברת אינו ביאור מספיק בנוגע להתענוג של הקב"ה מעבודת האדם, כיון ש"דיבור הצפור" כמו שהוא בנמשל — אינו בכח עצמה (כבמשל), אלא בכחו של הקב"ה. וא"כ, איך שייך לומר שהקב"ה יתענג מזה?

וכידוע הלשון שמובא בספרי קבלה וחסידות⁸, שהענין דהעלאת מ"ן בכחי א"ק הוא מיני' ובי', כיון שלא שייך שם ענין שחוץ הימנו. ועאכור"כ שמצד עצמותו ית' לא שייך לומר שישנו ענין שחוץ הימנו שעל ידו תהי' העלאת מ"ן לעצמותו ית'.

אך הענין הוא — שעלה ברצונו ית' [וטעם הדבר — אין אנו יודעים] שיקבל תענוג מעבודה כזו שהיא בדוגמת צפור המדברת מצד הרגשתו של העובד, היינו, שמצד ההרגש שלו נעשית העבודה בכח שלו, ביגיעה וטירחא שלו, ו"לפום צערא — ככל שיגדל הצער מפני הנסיונות וכו', שסוכ"ס מתגבר עליהם — אגרא"⁹. ולכן, אין לך נחת רוח למעלה כמו הנח"ר מעבודתו של האדם התחתון דוקא, שנמצא בעולם שיש בו שתי דרכים: "את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע"¹⁰, ומקיים את הציווי "ובחרת בחיים"¹¹ — מצד ההרגש שלו — בכח עצמו וביגיעתו.

ג. והנה, "צדיקים דומין לבוראן"¹² — שעד"ז כביכול מצינו בהנהגתם של צדיקים:

גם כאשר הענינים היו באים מצדם — היו הם (מצד כמה סיבות) מעמידים פני הדברים באופן שיהי' נדמה לפלוני העוסק בזה, שכל זה

3) עקב ח, יז.	בסה"מ תש"ג ריש ע' 9.
4) ויק"ר פכ"ז, ב.	8) אבות פ"ה מכ"א.
5) איוב מא, ג.	9) נצבים ל, טו.
6) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.	10) שם, יט.
7) ראה ע"ח שער העיבורים פ"ב. הובא	11) ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד.

נעשה בכח עצמו (בדוגמת צפור המדברת), והיו מתענגים מזה שפלוני מתייגע בעסק זה — גם כאשר פלוני חי בטעות בחשבו שזוהי ההשתדלות שלו, בה בשעה שענין זה בא מצדו (של הצדיקים).

וכל זה למה — כיון שאצלם היתה תכלית הכוונה שהדבר יבוא לידי פועל ("דער ענין זאל זיך אָפּטאַן"), ובמילא, לא הי' איכפת להם אם לא ידעו מניין נובע ובא הדבר, ועאכו"כ כשהי' מקום לחשוש שהידיעה מניין בא הדבר עלולה לחסר בשלימות הפעולה, שאז השתדלו להעלים שלא ידעו שמהם בא הדבר.

ד. ומהדוגמאות לזה — אצל רבותינו נשיאינו:

כ"ק מו"ח אדמו"ר — בעל ההילולא — סיפר אודות ה"קול קורא" מכל גדולי ישראל שהתפרסם בשנת תרס"ו, שהמעורר על כל הענין, ו"רוח החי' באופנים"¹² — הי' אביו, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אך בשעה שבאו לחתום על ה"קול קורא", לא חתם בראש. וכששאלוהו לטעם הדבר, הרי הוא זה שמחולל את כל הענין, "רוח החי'", והוא זה שהביא את הדבר לפועל, ולמה אינו חותם בראש? — השיב, שאם הופעת חתימתו בראש הרשימה עלולה באיזה-מקום לחסר בשלימות הפעולה, לא איכפת לו שחתימתו תופיע לאח"ז; העיקר שלא יחסר בשלימות הפעולה.

ועד"ז סיפר בעל ההילולא אודות אדמו"ר מהר"ש, שבעת הרדיפות על בני' במדינת רוסיא שהיו בימיו, לא ידעו החסידים שאדמו"ר מהר"ש מתעסק בזה, ואצל כמה מהחסידים נעשה נמיכת-הרוח מהעובדה שמתנהלת עסקנות ציבורית, וישנם אלה שמתעסקים בזה, ולא יודעים אודות התעסקותו של אדמו"ר מהר"ש. — לשאול על זה אצל אדמו"ר מהר"ש, לא רצו. אלא שאדמו"ר מהר"ש שהרגיש שיש להם נמיכות רוח מזה, קרא לאחד מראשי החסידים, והראה לו מכתב בענין זה, שממנו הי' מוכח ש"ראש המדברים" בענין זה, ומי שפעל את ביטול הגזירה — הי' הוא (אדמו"ר מהר"ש), אלא שלא ידעו מזה, כיון שהעלים את הדבר, ובמילא, נטלו אחרים את העטרה להתגדר בה.

וכן היתה ההנהגה אצל רבותינו נשיאינו שלפניו, הצמח-צדק ואדמו"ר האמצעי, ואצל כל הנשיאים לדורותיהם, עד לבעל ההילולא — שהיו כמה ענינים שהם עשו, ואעפ"כ, מצד כמה טעמים העלימו שלא ידעו שהם העוסקים בזה, כי:

(12) לשון הכתוב — יחזקאל א, כ"א.

כאשר נוגע שהדבר יבוא לידי פועל ("דער ענין זאָל זיך דורכפירן"), לעשות לו ית' דירה בתחתונים — לא נוגע שידעו שהם אלה העובדים ופועלים בזה,

ובפרט במקום או בזמן או בענין כזה שהי' נתינת-מקום לחשש שהידיעה שפלוני בן פלוני עומד בראש עלולה לגרום אצל מישהו אחר שעוסק בזה שיתמעט אצלו החשק והתענוג בהעסק בענין זה, או שיהיו כאלה שבגלל זה (שפלוני בן פלוני עומד בראש) יעמדו הם מן הצד — העדיף כל נשיא בדורו לעסוק באופן כזה שהי' מקום לאחרים לחשוב שהם אלה שעוסקים בדבר בכח עצמם, כהמשל דצפור המדברת.

ה. וזוהי הדרך שהראו רבותינו נשיאינו להבאים אחריהם:

כאשר חסיד נגש לעבודה — לא צריך להיות נוגע לו שהוא יהי' המפקד העומד בראש העם, והוא יהי' זה שאודותיו יכתבו וירעישו ("מוועט שטורעמען און ליעאַרעמען") ויתנו לו יישר-כח; מה שצריך להיות נוגע לו הוא — שהדבר יבוא לידי פועל ("דער ענין זאָל זיך דורכטאָן").

ובנוגע להפירסום ע"ד הפעולה שלו בענין זה — הנה:

במקום שהפירסום יכול להביא תועלת, וכמ"ש הרשב"א¹³ ש"מצוה לפרסם עושי מצוה", כיון שהפירסום יגרום ל"קנאת סופרים"¹⁴, שאחרים יעשו כמותו — אזי צריכים לפרסם;

במקום שאין תועלת בהפירסום — יש להתייחס לכך באופן שאם "לא יועיל לא יזיק"¹⁵;

אבל במקום שיש חשש שהפירסום שהוא המתעסק בהדבר עלול לגרום חלישות אצל מישהו אחר — הנה, בנוגע לפועל צריך לעסוק בזה ביתר שאת וביתר עוז, אבל, ללא פירסום.

ומעלה יתירה כאשר ההתעסקות היא ללא פירסום — שאז ההתעסקות היא ללא פניות!

וכידוע הסיפור¹⁶ אודות הבעש"ט, שכאשר שמע פעם כרוז מלמעלה

14) ב"ב כא, סע"א. כב, רע"א. וראה אוה"ת ויצא ריח, ב ואילך. וש"נ.
15) מובא בשבט מוסר פ"ט. ועוד.
16) ראה "סיפורי חסידים" (להרש"י זעורין), מועדים ע' 262.

13) בשו"ת ח"א סתקפ"א. מובא במג"א או"ח סקנ"ד סקכ"ג. רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג.
וראה העמק שאלה בראשית שאילתא ג' סק"ד. פתח העמק ס"א סקי"ב.

שאינן לו חלק לעולם הבא (מצד ענין מסויים שעשה) — נענה ואמר בשמחה גדולה, שמעתה, יכול הוא לעבוד את ה' ללא פניות, כי: בנוגע לעבודתו עד עתה — כיון שידע שיהי' לו שכר לעוה"ב, הרי, גם אם לא היתה כאן פני' כו', יש מקום לחשש שמא היתה העבודה "על מנת לקבל פרס"; אבל עכשיו שהכריזו למעלה שאינן לו חלק לעולם הבא — תהי' עבודתו עבודה שלימה, "שלא על מנת לקבל פרס"¹⁷.

ועד"ז תובעים מכאו"א — שלכל הפחות בנוגע לפועל לא יהי' נוגע לו הפירסום, השכר והיישר-כח וכו'.

ו. והדגשה מיוחדת בזה — בנוגע למדינה זו:

ובהקדמה — שבכל מדינה, בכל מקום ובכל זמן, ישנה "קליפה" ששולטת באותו זמן, היינו, שישנו ענין מסויים שבו יש צורך במלחמה גדולה ביותר.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש¹⁸ באברהם "ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" — דלכאורה אינו מובן (כקושיית המפרשים¹⁹): בוואם למצרים הי' עשרות שנים לאחרי חתונתם. וכיון שע"פ תורה "אסור לאדם לקדש את האשה עד שיראנה"²⁰, איך יתכן שבבואו למצרים נתחדש אצלו ששרה היא "אשה יפת מראה", דבר שלא ידע במשך עשרות שנים!?

וא' התירוצים על זה²¹ — שמצד זה שבארץ מצרים היתה שולטת הקליפה של זימה ועריות בתוקף גדול ביותר [שלכן אמר פרעה לאברהם "הנה אשתך קח ולך"²² — "לך ואל תעמוד", "לא כאבימלך שאמר לו הנה ארצי לפניך.. שהמצריים שטופי זמה הם"²³], הרי זה פעל גם אצל אברהם בבואו לארץ זו — שעתה הכיר (מה שלא ידע עד אז) שיכול להיות אצל שרה ענין כזה שיגרה את היצה"ר של מצרי!

ובנוגע למדינה זו — יש בה אמנם כמה וכמה מעלות, ובכלל, אמרו חז"ל²⁴ "בירא דשתית מיני' לא תשדי' בי' אבנא", ובמילא, צריכים לחפש את המעלות שיש במדינה זו, אבל אעפ"כ, א' הדברים שעדיין

17) אבות פ"א מ"ג. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ב"ד.
 18) לך לך יב, יא.
 19) חדא"ג מהרש"א לב"ב טז, א.
 20) קידושין מא, א.
 21) ראה מאור עינים ס"פ שמות (ד"ה וזהו רבות מחשבות) — בשם הבעש"ט.
 22) שם, יט.
 23) פרש"י עה"פ.
 24) במדב"ר פכ"ב, ד.

דורש תיקון הוא — הענין הנקרא בלשון המדינה: "אדווערטייזמנט" (פרסומת).

ענין הפירסום — "איז ניט שייכות צו זאָגן" ... — עומד בראש כל דבר.

— דברי הרשב"א ש"מצוה לפרסם עושי מצוה" הם באיזה קטע נדח... ("פון די פאָרוואַרפּענע שטיקלאַך"), ולא הובאו בשולחן-ערוך, כי אם בהגהת הרמ"א²⁵. ואעפ"כ, דוקא פסקא זו "תפסו" ("מ'האָט זיך אָנגעכאַפּט") בכל תוקף ועוז, ומהדרים בזה, עד כדי כך, שעוד לפני שיודעים אם מדובר אודות "עושי מצוה" אם לאו, מקיימים לכל לראש את ה"מצוה לפרסם", ורק אח"כ מתיישבים בדעתם אם הי' זה ענין של עשיית מצוה, או ענין אחר! ...

ולכן, צריך כל אחד לפעול בעצמו גם דבר הקשה לפעול במדינה זו — שאפילו אם לא יתנו לו "יישר-כח", ולא יבחרו בו להיות "יושב-ראש", "טשערמאַן", "פרעזידענט", ושאר תוארי כבוד כיו"ב, אעפ"כ, יעסוק בכל כחו ועוצם ידו שיבוא הדבר לידי פועל.

ז. ויש להוסיף בנוגע לחשיבות הפעולה בדבר הקשה לפעול במדינה זו:

ובהקדמה — שבמדינה זו נמצא רוב מנין ורוב בנין של בניי, ובמילא, עיקר הפעולה ד"עיקר שכינה בתחתונים"²⁶ עתה, בזמן הגלות, הוא — בארצות-הברית. ולכן, יש להשתדל שבמדינה זו יהי' בנין כל הפרטים הדרושים בה"משכן" ו"מקדש" שבו יוכל להיות הענין ד"ושכנתי בתוכם"²⁷, בתוך כל אחד ואחד²⁸.

ומזה מובן שמוטלת עלינו האחריות שלא לסמוך על אחרים — לא על מדינות אחרות, ולא על יהודים אחרים — שהרי "חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם"²⁹; ומזה מובן גם בנוגע להעלם והסתר דהעולם, "עולם" מלשון העלם³⁰ — שככל שיגדל ההעלם וההסתר בהמקום ובהזמן (גדר העולם) שבו נמצא, עליו לדעת שהעלם והסתר זה נברא בשבילו³¹, היינו, שדוקא במקום וזמן זה, עם כל ההעלמות וההסתרים

(29) סנהדרין לו, סע"א (במשנה).

(30) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(31) ראה גם ד"ה באתי לגני ה'ש"ית פ"ד

— הובא לעיל בהמאמר פ"ה (לעיל ע' 9).

(25) שבהערה 13.

(26) שהש"ר רפ"ה.

(27) תרומה כה, ח.

(28) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. — הובא לעיל בהמאמר פ"ה (לעיל ע' 9).

שבו, דורשים ממנו ונותנים לו כחות לפעול בו דוקא גילוי הענין ד"לית אתר פנוי מיני" 32 — ע"ד דיבורו של הקב"ה עם משה "מתוך הסנה" 33 דוקא, "ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה אפילו סנה" 34.

וכיון שמדובר אודות עשיית משכן ומקדש להקב"ה, שעי"ז נמצא הוא עם עצמותו ית' ("ער געפינט זיך מיט עצמות ומהות אַליין") — הרי בודאי שאין נפק"מ אצלו כלל אם דבר זה יהי' עם פירסום או ללא פירסום! — פירסום, יכול רק לבלבל אותו; העיקר הוא — לפעול הקמת ה"משכן" וה"מקדש" במקומו ובזמנו עתה!

ח. וגם בענין זה יש לימוד והוראה מעשיית המשכן:

בעשיית המשכן — לא נימנו שמותיהם של כל עושי המלאכה, מלבד בצלאל ואהליאב, שהסיבה לכך שנזכרו בשמותיהם היא — "לקיים מה שנאמר" 35 ולא ניכר שוע לפני דל", שאהליאב שהי' משבט דן מן הירודין שבשבטים, השווהו המקום לבצלאל שהי' מגדולי השבטים" 36. ואילו כל שאר עושי מלאכת המשכן — לא נזכרו שמותיהם.

זאת ועוד: אף שהיו כו"כ עושי המלאכה, הרי, בכחו של מי נבנה והוקם המשכן — אך ורק בכחו של משה רבינו, שכן, לולי משה רבינו, לא זו בלבד שלא היו יודעים כיצד לבנות את המשכן" 37, אלא עוד זאת, שגם לאחרי בנין המשכן לא היו יכולים להקימו (ובמילא, לא היתה יכולה להיות ח"ו השראת השכינה), עד שהוקם ע"י משה רבינו" 38.

ומזה מובן גם בנוגע לאתפשטותא דמשה שבכל דרא" 39, שזוהו מנהיג הדור, הרבי — שצריכים לידע שבכחו ועל ידו נעשית הקמת המשכן בכל מקום ומקום, ובפרט בהמקום שבו נמצא רוב מנין ורוב בנין דבנ"י עתה, בארצות-הברית, כך, שאין מקום לפירסום שמם של עושי המלאכה, כמו בעשיית המשכן.

ט. ומזה באים לענין נוסף בנוגע לאופן הפעולה בעשיית המשכן עתה — "ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד:

כיון שענינו של המשכן ומקדש הוא השראת השכינה, מובן, שגם

37) ראה תרומה כה, מ: "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר".
38) פרש"י פקודי לט, לג.
39) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

32) תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב).
33) שמות ג, ב.
34) שמו"ר פ"ב, ה.
35) איוב לד, יט.
36) פרש"י ויקהל לה, לד.

לאחרי הקמתם, שאז ישנה כבר השראת השכינה, הנה מיום ליום הולכת ונתרבה הקדושה שבו, שהרי "מעלין בקודש"⁴⁰.

ועד"ז בנוגע להמשכן ומקדש שבכאור"א מישראל — שעל זה אמרו חז"ל⁴¹ "כל דור שאינו נבנה (ביהמ"ק) בימיו .. כאילו הוא החריכו", שלכן צריך כל אחד לבנות את ביהמ"ק, שזהו"ע ד"ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד, לעשות דירה לו ית', ע"י מעשה המצוות, שכללותם היא מצות הצדקה⁴² (בגשמיות, ומזה מובן גם בנוגע לצדקה ברוחניות) — שאין זה באופן שלאחרי עבודתו ביום זה (שהיתה באופן שאין למעלה מזה) יכול לנוח... אלא צריך לידע שע"י עבודתו לפי הכחות שניתנו לו ביום זה, זוכה הוא שמחר יתנו לו כחות נעלים יותר שעל ידם יוכל להוסיף עוד יותר בקדושת המשכן והמקדש, וכך מיום ליום ("כל יומא ויומא עביד עבידתי"⁴³) צריך להוסיף ולהעלות בקודש ("גייץ אַלץ העכער און ריינער און הייליקער"), "למעלה מעלה עד אין קץ"⁴⁴.

והקב"ה עוזרו להוסיף ולהעלות בקודש — אם רק ירצה בכך, ופשיטא — שלא ימדוד ויגביל את עצמו, שלפי אופן הכחות שנותנים לו, יעבוד עבודתו, ואינו רוצה יותר מזה; או שיעבוד עבודתו לפי אופן הפירסום שיהי' לו, למטה או למעלה, ואינו צריך יותר מזה, שהרי: הכחות — הם מהקב"ה שהוא בלי גבול, וניתנו לו ע"י הצדיק ומנהיג הדור, שלהיותו זה שמחבר הגבול עם הבלי גבול, בהכרח שגם הוא בלי גבול, ובמילא, יכולה וצריכה להיות עבודתו גם באופן של בלי גבול.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל ההילולא, סיפר פעם⁴⁵ בנוגע לחזרת חסידות, שאדמו"ר מהר"ש צוה לבנו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לחזור מאמר ששים פעם. שאלו אז אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר: מהי הנפק"מ בין פעם הששים לפעם החמישים ותשע? והשיב, שזהו עוד יותר מאשר פעם הששים לגבי פעם הראשונה!

ובביאור הדבר יש לומר:

החזרה ריבוי פעמים, ועד לששים פעם — כפי שהיא אצל רבי בן

(40) ברכות כח, א. וש"נ.

ע"ב.

(41) ירושלמי יומא פ"א ה"א.

(44) ראה תקו"ז תנ"ז (צב, רע"א).

(42) ראה תניא פל"ז.

(45) ראה שיחת י"ב תמוז תרצ"ב —

(43) זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש הובאה בתר"מ ח"א ע' 29. וש"נ.

רבי — בודאי אינה מצד החסרון ביגיעה לצורך ההבנה וההשגה. וא"כ, מדובר כאן אודות חזרה שהיא מצד עצמות נפשו, ובמילא, ה"ז קשור עם עצם התורה, ועם עצם הקב"ה, היינו, שההוספה היא (לא בהבנה והשגה, אלא) בעצם התורה כפי שהיא למעלה מהבנה והשגה, שזהו הבלי גבול שבתורה⁴⁶.

והנה, כשמדובר אודות לימוד באופן של הבנה והשגה בלבד, אזי העליות מדרגא לדרגא הם בערך זל"ז. אבל כשעוברים ללימוד הקשור עם ענינים שלמעלה מהבנה והשגה, בלי גבול — אזי גם העליות מדרגא לדרגא (שהרי גם בכלי גבול ישנם כו"כ דרגות⁴⁷) הם באופן של דילוג ("א' שפרונג"), שלא בערך, שלא בגבול.

וזהו הביאור במעלת החזרה בפעם הששים לגבי פעם החמישים ותשע — כי, לאחרי המעבר לענינים שלמעלה מהבנה והשגה, העליות הם באופן של בלי גבול.

ומעין זה תובעים אצל כל חסיד, כל מקושר, וכל מי ששייך אליו (אל הרבי), ואפילו מי שרק שמע שמעו של הרבי,

— שהרי הבעש"ט אומר⁴⁸ שכל דבר שיהודי שומע מהוה הוראה בעבודת השי"ת, וא"כ, כששומעים אודות בעל ההילולא, ושומעים אודות המסירת-נפש שלו, ואודות עבודתו הן באהבת ה' הן באהבת התורה והן באהבת ישראל, הרי זה הוראה להשומע, שסוכ"ס יהי' גם הוא מוכרח לילך בדרכיו, וכיון שכן, למה לדחות זאת למחר כשיכולים לעשות זאת היום, "היום אם בקולו תשמעו"⁴⁹ —

שעבודתו תהי' ללא הגבלות וללא מדידות (שרצונו לעבוד עבודתו באופן כך וכך, ויותר מזה אינו רוצה),

ואז מובטח לו השכר הכי גדול — "שכר מצוה מצוה"⁵⁰ — שיוכל למלא עבודתו באופן שלמעלה ממדידות והגבלות בפועל ממש.

והיינו, שכאשר "נלכה באורחותיו"⁵¹, מובטחים ש"אשתכח —

48) ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

49) תהלים צה, ז.

50) אבות פ"ד מ"ב.

51) לשון אדה"ז בתניא אגה"ק סז"ך

(קמו, א).

46) שהרי אפילו בנוגע לנגלה דתורה נאמר "ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים" (איוב יא, ט. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ה), ועאכו"כ בנוגע לפנימיות התורה.

47) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 97. תשמ"ח

ח"ד ע' 311 הערה 40. ועוד.

אפילו "בהאי עלמא" — יתיר מבחיוהי⁵², ובפשטות — שיעזור ויסייע לכל אלה שרוצים לעשות משהו בהענינים שצוה אודותם, שתהי' להם הצלחה מופלגה, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון מאדמו"ר הצ"צ.]

אח"כ הורה לכו"כ — בקראו בשמותיהם — לומר "לחיים", ואח"כ הורה ש"ועד המסדר" יזמין את כל הקהל לומר "לחיים" (שהרי אי אפשר לקרוא לכולם בשמותיהם). ואח"כ אמר: בשמח"ת נוהגים שכאו"א עולה לתורה, לאחרי שקוראים אותו בשמו, ואעפ"כ, כשישנו ריבוי עם, ישנה עלי' נוספת שבה אין קוראים כאו"א בשמו, אלא מכריזים: "עם כל הנערים". — (וסיים בבת-שחוק): הרי היום לא שמח"ת, ובמילא, יבקשו מכולם לומר לחיים "עם כל הזקנים" [...].

* * *

י. בענין ההשתטחות על קברי צדיקים,

— שנזכר בכ"מ בש"ס⁵³, ולהעיר גם מאריכות השקו"ט ע"פ נגלה דתורה בנוגע לההיתר שנהגו הכהנים לילך על קברי צדיקים⁵⁴, שמזה מובן שהליכה על קברי צדיקים הו"ע שגדלה מעלתו גם ע"פ נגלה דתורה, שלכן משתדלים למצוא היתר בנוגע לכהנים — הנה, נוסף על משנ"ת בארוכה בקונטרס ההשתטחות לאדמו"ר האמצעי, וכן בדרושי הצמח-צדק וכ"ק מו"ח אדמו"ר⁵⁵ — יש לבאר בזה עוד ענין נעלה ביותר (גם ע"פ נגלה דתורה).

יא. ובהקדמה:

בנוגע להשתטחות על קברי צדיקים דנשיאי חב"ד — מנוחתם כבוד (לא בארץ ישראל, אלא) במקומות שונים בחוץ-לארץ דוקא.

אג"ק ח"ו ע' שמח ואילך. חי"א ע' רכ. תו"מ ח"ב ס"ע 172.

55) ד"ה להבין ענין ההשתטחות על קברי צדיקים* (מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' יט ואילך). ד"ה להבין כו' גתא לא עאל בה ההוא גננא (ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב ע' תתיח ואילך). ד"ה פור נתן תרפ"ז, תרצ"ב (סה"מ קונטרסים ח"א רכא, א ואילך, סה"מ תרפ"ז

52) זח"ג עא, ב. וראה אגה"ק הנ"ל וביאורו.

53) סוטה לד, ב. וראה ברכות יח, ב; תענית טז, א (ובהנסמן בשערי זהר לשם).

54) ראה השקו"ט בזה באריכות — שו"ת מנח"א ח"א סס"ח*. ח"ג סס"ד. ובספרים שנשמנו בלקו"ש חי"ח ע' 234 הערה 55.

(* נזכר במכתב ב' סיון שנה זו (אג"ק ח"ט ע' 99).

(* נזכר במכתב כ"ו מנ"א שנה זו (אג"ק ח"ט ט"ע רמח).

ועד"ז מצינו בנשיא ומנהיג ישראל הראשון, משה רבינו (ומשה הי' רועה⁵⁶, רועה צאן ישראל) — שנשאר במדבר עד היום הזה (אף שכבר עברו יותר מג' אלפי שנה).

יב. והנה, בנוגע למשה רבינו איתא במדרש תנחומא⁵⁷ ש"אמר הקב"ה למשה, משה, באיזה פנים אתה מבקש לבוא לארץ, משל למה הדבר דומה, לרועה אחד שיצא לרעות צאנו של מלך ונשבת הצאן, ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך, א"ל המלך יאמרו שאתה השבית הצאן, אף כך א"ל הקב"ה למשה, שבחך הוא שהוצאת ששים ריבוא וקברתם במדבר ואתה מכניס דור אחר, עכשיו יאמרו כו', אלא תהא בצדן ותבוא עמהם, שנאמר⁵⁸ ויתא ראשי עם (צדקת ה' עשה⁵⁹) וגו'."

משה רבינו מצד עצמו יכול הי' לפעול שיכנס לארץ, אבל⁶⁰, מה יהי' עם דור המדבר?! ... ישאלו אצלו: אתה בעצמך נכנסת לארץ ישראל, ומה עשית עם... "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו"⁶¹ שנשאר במדבר?! ...

זוהי הסיבה שבגללה נשאר משה רבינו במדבר:

ולכן נאמר עליו "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל"⁵⁸ — שנשאר עם בני"ב במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים⁶², כדי שיוכל סו"ס ("דערווארטן זיך") ליקח עמו את צאן מרעיתו ולהכנס עמהם לארץ ישראל בגאולה העתידה.

יג. ולהוסיף, שמצינו עד"ז אצל יעקב אבינו, בחיר שבאבות⁶³:

כאשר עשו אמר ליעקב "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" — השיב לו יעקב ש"הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום גוי ומתו כל הצאן"⁶⁴, ולכן, "אני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה וגו' עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", "בימי המשיח, שנאמר⁶⁵ ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו"⁶⁶.

חנוק מבכי (המולך).

61) בהעלותך יא, כא.

62) עקב ח, טו.

63) שעה"פ תולדות כז, כה. וראה גם ב"ר

פע"ו, א. זח"א קיט, ב. קלג, א. קמו, ב. קעא, ב.

64) וישלח לג, יב"ג.

65) עובדי' בסופו.

66) וישלח שם, יד ובפרש"י.

ע' קלח ואילך, תרצ"ב ע' עדר ואילך). — נדפסו לאח"ז בספר ההשתטחות (קה"ת תשנ"ו).

56) שמות ג, א. וראה שמו"ר פ"ב, ב"ג.

57) חוקת יו"ד. במדב"ר פי"ט, יב. וראה

זהר ח"א ק"ג, ב (במהנ"ע). ח"ב קנז, סע"א.

ח"ג קסב, ב. ועוד.

58) ברכה לג, כא.

59) כ"ה במדב"ר שם.

60) כאן דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקול

כלומר: מצד שלימות עבודתו של יעקב כשלעצמו⁶⁷ — הי' יכול כבר אז להיות המעמד ומצב דביאת המשיח ("ועלו מושיעים גו' לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה"); אלא, שה"לדים" — טוען יעקב — אינם מוכנים עדיין לקבל את אורו של משיח, שכן, להיותם "רכים", ולהיותם בבחינת "צאן ובקר", היינו, שנשמותיהם מבחינת "זרע בהמה" שאין להם דעת (הכרה והרגשה) באלקות⁶⁸, הרי, אם ימהרו אותם ("ודפקום"), אזי "ומתו כל הצאן" — שתהי' אצלם כלות הנפש לאלקות (כיון שאינם יכולים לקבל ב"כלים"), או שתהי' אצלם מיתה כפשוטה מצד שבירת הכלים (כיון שאינם מוכנים עדיין לקבל את אור המשיח). ובגלל זה נשאר הצדיק בגלות למשך כמה שנים — כדי שיוכל ליקח עמו את צאן מרעיתו ולהביאם לימות המשיח⁶⁹.

יד. ועד"ז בנוגע לכל מנהיג ונשיא ישראל בדורו:

נשיא ישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו מצד עצמו⁶⁰, מניח הוא... את הכל על הצד, ומביט על צאן מרעיתו, וכאשר צאן מרעיתו נשאר בגלות, נשאר גם הוא ("בלייבט ער ליגן")... בגלות, כדי... שיוכל להמשיך ולשמש⁷⁰... "צינור" ו"ממוצע המחבר"⁷¹ שעל ידו יוכל יהודי... לקשר את עצם הנשמה... עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, שיומשך מעצם החכמה בהארת החכמה שבכל אברי הגוף (כמ"ש רבינו הזקן⁷²).

וזהו גם הביאור על זה שמנוחתם כבוד של נשיאי חב"ד במקומות שונים בחוץ לארץ⁷³ — נוסף לכך שממתנינים להכנס לארץ בגאולה העתידה יחד עם צאן מרעיתם ("דער גוף זאָל מיטגיין מיט אַט דעם גוף") — כדי לעזור ולסייע בכל המצטרך לצאן מרעיתם, להיותם נשמות

67 כולל גם הברור וזיכרון מכל מה שיכול להדבק אצלו מצד שייכותו עם אנשי הדור*, כידוע בענין נפילת אפים שענינה בירור הניצוצות, שבשביל זה צ"ל הירידה ממדרגתו, ומאן דנפיל מדרג' איקרי מית (זח"ג קלה, ב), ולכן נקראת נפילת אפים בשם מיתה (ראה פע"ח שער נפילת אפים פ"ב. הובא באוה"ת ואתחנן (כרך 1) ס"ע ב'רצו ואילך. ועוד).
68 ראה תו"א ר"פ משפטים. ובכ"מ.
69 להעיר גם מהמבואר בדרושי אדמו"ר

האמצעי (שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פצ"ד ואילך) ע"ד החילוק שבין "בעתה" ל"אחישנה" (ישע' ס, כב. וראה סנהדרין צח, א) — שכאשר הגאולה היא באופן ד"אחישנה" יתכן שחלק מניצוצות הקדושה ילכו לאיבוד, משא"כ כאשר הגאולה היא "בעתה" אזי מבררים ומצילים את כל ניצוצות הקדושה.
70 ראה סוטה יג, סע"ב: "מה להלן עומד ומשמש אף כאן כו".

71 ראה סה"ש תורת שלום ע' 158.
72 ראה תניא פי"ט. תו"א תרומה עט, ג.
73 ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 272. ע' 478 ואילך. ח"ל ע' 255.

* ע"ד המבואר לעיל (ס"ו) בנוגע לאברהם אינו, שהרגיש שיפ"י של שרה יכול לגרות את היצו"ר של מצרי.

כלליות שהם שרשים לכל הנשמות הפרטיות שבדורם, שלכן בכחם וביכלתם לסייע לנשמות הפרטיות (שכל א' מהם הוא "פרט" שלהם) שלא בערך מאשר סיוע של מי שנשמתו אינה נשמה כללית.

טו. ובפרטיות יותר:

העזר והסיוע של נשיא הדור לצאן מרעיתו (שבשביל זה מנוחתו כבוד בגלות) נעשה עי"ז שהולכים על הציון ומבקשים ("מ'קומט אויפן ציון און מ'בעט") על כל המצטרך להם,

ועוד ועיקר — שבעת ההשתטחות⁷⁴ מתקשרת ה"יחידה" עם ה"יחיד" ... וענין זה מהוה נתינת־כח על כללות העבודה, עי"ז שממשיכים ההתעוררות שנעשית בעת ההשתטחות על כל הימים שלאח"ז, שתפעל פעולתה בנוגע למחשבה דיבור ומעשה שיהיו כדבעי למהוי — שזהו תכלית כל האדם, ועז"נ⁷⁵ "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו".

ויש להוסיף, שעצם העובדה שמנוחתו כבוד של נשיא הדור בקירוב מקום מהוה עזר וסיוע בעבודה שבכל יום ויום:

בשעה שהולכים על הציון, אזי העזר והסיוע הם בתוקף יותר, אבל, גם בשעה שאין הולכים על הציון אלא נמצאים בקירוב מקום, ישנו עזר וסיוע מצד זה שיכולים לילך על הציון שנמצא בקירוב מקום, ע"ד מארז"ל⁷⁶ "אינו דומה מי שיש לו פת בסלו לו פת בסלו".

כלומר: כשם ש"מי שיש לו פת בסלו", "אין מתאוה כמי שאין לו"⁷⁷, היינו, ש"פת בסלו" מהוה סיוע בעבודתו להחליש התאוה — כן הוא גם בנדו"ד, שהידיעה ע"ד "דרך העבודה" דהליכה והשתטחות על ציונו של צדיק ונשיא הדור, מחלישה את תוקף ההתנגדות, ההעלמות וההסתרים דהלעו"ז, כי, גם הלעו"ז יודע שאם יתחזק בתוקף יותר מדי ("טאָמער וועט ער שטאַרק אָנקוועטשן"), אזי יתחזקו לעמוד נגדו גם ע"י ההשתטחות על הציון — דבר שיבטל את מציאותו לגמרי! ...

טז. ועוד ענין בהעזר והסיוע של נשיא הדור לצאן מרעיתו עי"ז

האמצעי, ומתאימים לנר"ן ח"י של נפש כ"א מישראל".

75) נצבים ל, יד.

76) יומא יח, ב. וש"נ.

77) פרש"י שם.

74) ראה גם תו"מ ח"א ע' 67 — ע"ד ההתקשרות עם בחי' יחידה שבנפש. וראה גם אג"ק ח"י ע' רסד: "קודם הילוך על ציון של צדיק ובפרט איש כללי וביחוד נשיא ישראל, צריכה להיות ההכנה בכל החמשת ענינים הנזכרים במאמר ההשתטחות לאדמו"ר

שמנוחתו כבוד בחוץ לארץ בסמיכות מקום אליהם — שפועל אצלם הקישור והחיבור עם ארץ ישראל.

ובהקדמה:

מצינו שתפלה, שענינה בקשת צרכיו⁷⁸ — צריכה להיות קשורה עם המקום שעליו אומר הקב"ה "והיו עיני ולבי שם כל הימים"⁷⁹, שלכן, "הי' עומד בחוץ לארץ יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל שנאמר⁸⁰ והתפללו אליך דרך ארצם, ויכוין גם כנגד ירושלים וכנגד המקדש וכנגד בית ק"ק"⁸¹.

וההסברה בזה — ע"פ הידוע⁸² שבחוץ לארץ נמשכים כל ההשפעות כו' ע"י התלבשות בע' שרים⁸³, משא"כ בארץ ישראל, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁸⁴, נמשכים כל ההשפעות כו' מהקב"ה בעצמו (ללא התלבשות בע' שרים), ולכן צ"ל התפלה דרך ארץ ישראל דוקא.

ומעלתה זו של ארץ ישראל קיימת גם בחוץ לארץ (נוסף לכך ש"יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל") — במקום מנוחת כבודו של נשיא הדור.

יז. והביאור בזה:

בנוגע לתחיית המתים בחוץ לארץ — איתא בגמרא⁸⁵ "ולר' אלעזר (דאמר "מתים שבחוץ לארץ אינם חיים") צדיקים שבחוץ לארץ אינם חיים (בתמי") .. מחילות נעשות להם בקרקע" (ועומדים על רגליהם והולכים במחילות עד א"י ושם מבצבצין ויוצאים)⁸⁶, היינו, שפתחיהן של המחילות הוא בארץ ישראל.

שחולקים להם כבוד ומייחסים להם ענין של שליטה כו' (אף שלאמיתו של דבר אינם בעלי בחירה ואינם אלא כגרון ביד החוצב בו) — עכ"פ באופן של שיתוף, שגם על זה נצטוו בניי (ראה בכ"ז סהמ"צ להצ"צ מצות מילה פ"ג. מצות אחדות ה' בתחלתו. ובכ"מ).

(84) עקב יא, יב.

(85) כתובות קיא, א (ובפרש"י).

(86) ולא "ע"י גלגול" (מתגלגלים העצמות של א"י וחיין שם), ככתירון שלפנ"ז — שהרי תירון זה נדחה בגמרא משום ש"גלגול לצדיקים צער הוא".

78) ראה רמב"ם ה' תפלה פ"א ה"ב. נ"כ הרמב"ם שם ה"א. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה בתחלתו (דרמ"צ קטו, א). וש"נ.

79) מלכיס"א ט, ג. וראה שו"ע אדה"ז אר"ח סצ"ה ס"ג.

(80) מלכיס"א ח, מח.

(81) שו"ע שם סצ"ד ס"א (מברכות ל, א).

(82) ראה תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב).

ובכ"מ.

(83) ולהעיר, שמוזה שעל ידם נמשכת

ההשפעה כו', נשתלשל הענין דע"ז —

וכיון שפתחיהן של המחילות הוא בארץ ישראל, הרי, גם המחילות עצמן דינם כארץ ישראל — כפי ששנינו⁸⁷ ש"לשכות (וכן מחילות⁸⁸) הבנויות בחול ופתוחות לקודש, תוכן קודש", "דבתר פתיחתן אזלינן"⁸⁹.

ומזה מובן, שגם קבריהם של הצדיקים שבחוץ לארץ — שפתוחים אל המחילות שפתחיהן בארץ ישראל — דינם כארץ ישראל.

ואף שרק לעתיד לבוא (בזמן תחיית המתים) "מחילות נעשות להם בקרקע", ואילו עתה הקבר סתום מכל צד (ללא מחילות הפתוחות לארץ ישראל) — הרי:

שנינו באהלות⁹⁰ "המת בבית וכו פתחין הרבה כולן (כל הכלים המונחים תחת המשקוף של פתח בחלל הפתחים מבחוץ) טמאין .. חשב להוציאו באחד מהן (אע"פ שלא נפתח) .. הציל על כל הפתחים", ורק הנמצא תחת המשקוף של פתח זה (שעכשיו סתום הוא, ורק לאחר זמן יפתחנו) טמא.

ואם הדברים אמורים במדת פורעניות — במדה טובה שמרובה ממדת פורעניות⁹¹, על אחת כמה וכמה:

אם המחשבה והידיעה ע"ד פתיחת הפתח לאחר זמן מהני לענין טומאה — עאכור"כ שמהני לענין טהרה וקדושה, כבנדו"ד, שהידיעה שלעתידי לבוא יהי פתח הקבר — באמצעות ה"מחילות" — לארץ ישראל, מהני שגם עתה יחשבו המחילות "פחותות לקודש" ש"תוכן קודש", ובמילא דינו של הקבר — בפנימיותו — כארץ ישראל.

ונמצא, שהתפלה בחוץ לארץ במקום מנוחת כבודו של צדיק ונשיא הדור שפתוח לארץ ישראל — יש בה המעלה דתפלה בארץ ישראל.

יח. ויש להוסיף, שבהפתח לארץ ישראל אשר במקום מנוחת כבודו של צדיק ונשיא הדור יש עליו לגבי ארץ ישראל עצמה כפי שהיא בזמן הגלות.

ובהקדמה:

בנוגע להמשכת החיות לבני ישראל ישנו חילוק בין זמן הבית לזמן הגלות — כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ת⁹² [בענין עון כרת רח"ל,

(90) פ"ז מ"ג (ובפי' הרע"ב).

(91) יומא עו, א. וש"נ.

(92) פרק ו.

(87) פסחים פו, א. וש"נ.

(88) "שהלשכות בנויות מחילות תחת

הקרקע" (פרש"י שם).

(89) פרש"י שם.

"שנכרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' ב"ה"⁹³ שבזמן הבית "לא היו מקבלים חיות לגופם רק ע"י נפש האלקית לבדה, מבחי' פנימי' השפיע שמשפיע א"ס ב"ה ע"י שם הוי' ב"ה", משא"כ בזמן הגלות כו'.

ומזה מובן גם בנוגע לארץ ישראל — שמעלתה לגבי חוץ לארץ בנוגע להמשכת החיות שלא ע"י התלבשות בע' שרים כו' (כנ"ל סט"ז) היא בזמן הבית, משא"כ בזמן הגלות כו'.

ויתירה מזה: ע"פ המשל דנפילת החומה⁹⁴, אשר, האבן שבראש החומה נופלת למרחוק יותר, ועצמת הנפילה והמכה היא גדולה יותר, מובן, שחורבן ביהמ"ק פעל שינוי וירידה בארץ ישראל יותר מאשר בחוץ לארץ.

ובפשטות — שהשינוי והירידה שגרם חורבן ביהמ"ק בארץ ישראל ניכר בגלוי גם בגשמייות⁹⁵, שבזמן הבית הי' בה ריבוי טוב גשמי ביותר, "ארץ זבת חלב ודבש"⁹⁶, משא"כ בזמן הזה כו'⁹⁷.

ולא זו בלבד שבזמן הזה הטוב גשמי שבה אינו בשופי יותר מאשר בחוץ לארץ, אלא אדרבה, שבארץ ישראל יש צורך בהשתדלות ויגיעה כו'⁹⁸ יותר מאשר בחוץ לארץ. ובלשון הרמב"ן באגרת שכתב לבנו "בענין הארץ"⁹⁹ — "רבה העזובה וגדל השממון, וכללו של דבר, כל המקודש מחבירו חרב יותר מחבירו, וירושלים יותר חרבה מן הכל כו'".

ועד"ז בנוגע לענינים רוחניים — כדאיתא בספרים¹⁰⁰ שבארץ ישראל קשה להתנהג ע"פ תורה ומצוות כדבעי יותר מאשר בחו"ל, כי, נוסף על הוספת המצוות התלויות בארץ שאינן בחו"ל, יש צורך בזהירות יתירה בכללות ההנהגה (גם בשאר הענינים שאינם תלויים בארץ) מצד גודל מעלתה כו'.

ויש להביא דוגמא לדבר בדיני התורה (ככל הענינים שמשתקפים גם בדיני התורה) — "כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה,

(98) להעיר גם מבר פ"כ, ו — ע"ד

גידול לגיון של זתים בגליל.

(99) נדפסה ב"כתבי רמב"ן" (הוצאת

שעזל — ירושלים תשכ"ד) כרך א ע' שסח.

(100) ראה תוד"ה הוא — כתובות קי, ב.

תשב"ץ (קטן) בסופו אות תקנט — הובא

בלקו"ש ח"ב ע' 620.

(93) שם פ"ה.

(94) ראה לקו"ת מטות פא, סע"ב. פ' ראה

יט, ג. ובכ"מ.

(95) דלא ככחו"ל שהשינוי ניכר רק

ברוחניות, ויש צורך בחקירה ודרישה להכיר

גם השינוי בגשמייות.

(96) שמות ג, ת. ועוד.

(97) ראה נחומא תצוה יג. קדושים ז.

שנאמר¹⁰¹ כל משנאי אהבו מות, אל תקרי משנאי אלא משנאי¹⁰². ועד"ז בנדו"ד, שמצד גודל מעלתה של ארץ ישראל, שאוירה טהור¹⁰³ ומחכים¹⁰⁴ וכו', הרי גם ענין קל כמו "רוב" פוגם בחבל ההתקשרות כו'.

יט. אמנם, כל האמור אודות הירידה דזמן הגלות — אינו אלא ביחס לענינים הקשורים ושייכים להדרגות דסדר השתלשלות, ששם נוגע ("רירט אָן") הפגם ד"עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם"¹⁰⁵, שמצד זה נעשה החורבן והגלות, כולל גם "שכינתא בגלותא"¹⁰⁶, ובמילא, כל הענינים הדרושים לבנ"י (הן הגשמיים והן הרוחניים) באים בקושי שלא בערך לגבי זמן הבית.

אבל, מצד הענינים שלמעלה מסדר השתלשלות, מצד עצמות א"ס ב"ה, ואצל בנ"י מצד עצם הנפש — לא שייך הענין ד"עוונותיכם היו מבדילים גו", כי, אין לך דבר שיכול להבדיל, ח"ו, בין נקודת היהדות לעצמות א"ס ב"ה¹⁰⁷, ובודאי שבזה לא שייך ענין של העלם והסתר ועאכו"כ חורבן ח"ו.

ועד"ז בנוגע לארץ ישראל — שבנוגע להעצם דהארץ, הקשורה עם העצם דאלקות, לא שייך ענין של חורבן ח"ו.

אלא, שענין זה הוא מצד העצם בלבד, ויש צורך בהשתדלות ויגיעה שיומשך בגילוי ממש ובפועל ממש בחיי היום יום.

כ. ועל זה בא העזר והסיוע של צדיק ונשיא הדור:

ידוע¹⁰⁸ ש"לפני נשמות הגבוהות . . לא נחרב הבית כלל כו", היינו, שהמעמד ומצב שמצד העצם (ששם לא שייך חורבן, כנ"ל) נמשך ומאיר אצלם גם בדרגת הגילויים¹⁰⁹, בכל כחות הנפש, ובכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים.

וכיון שאצל הצדיק לא שייך ענין של חורבן, ניכרת אצלו בגילוי

(108) "כמ"ש מהמנוח מוהרי"א בשם אדמו"ר הזקן נ"ע" (פלה הרמון שמות ע' ז).
 (109) ודוגמתו בכאו"א מישראל — "כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה שהיא למעלה מהדעת ונגעה עד הנפש לבחי' חכמה שבה", שעומד בנסיון "למסור נפשו אפי' שלא לעשות רק איזה מעשה לבד נגד אמונת ה' אחד . . אף שאינו מאמין בה כלל בלבו, וכן שלא לדבר תועה ח"ו על אחדות ה' אף שאין פיו ולבו שוין כו'" (תניא פי"ט).

(101) משלי ח, לו.
 (102) שבת קיד, א.
 (103) גיטין ח, ב.
 (104) ב"ב קנח, ב.
 (105) ישע"י נט, ב. וראה אגה"ת שבערה 93.
 (106) זח"ג טו, סע"א. עה, סע"א. ועוד.
 וראה מגילה כט, א. ספרי ס"פ מסעי.
 (107) ראה לעיל בהמאמר פ"ה ואילך (לעיל ע' 9 ואילך).

גם מעלתה העצמית דארץ ישראל, היינו, שבמקום ששם מנוחתו כבוד, שגם בהיותו בחוץ לארץ דינו כארץ ישראל מצד ה"מחילות" שפתחן פתוח לקודש (כנ"ל סי"ז), יש מעלה גם לגבי ארץ ישראל כפי שהיא לאחר החורבן — כיון שבו ניכר בגילוי מעלתה של ארץ ישראל כפי שהיא מצד העצם, למעלה מהחורבן.

כא. ועפ"ז ניתוסף עילוי גדול ביותר בענין ההשתטחות — בנוגע לתפלה:

בזמן הזה, שירדה מעלתה של ארץ ישראל מצד החורבן (כנ"ל סי"ח), הנה כאשר יהודי רוצה להתפלל להקב"ה תפלה שהיא בדוגמת התפלה בארץ ישראל בזמן הבית (במקום שלמעלה משליטת הע' שרים וכו'), תפלה באופן שעצם הנפש מתקשרת עם העצם דהקב"ה ללא ממוצעים, "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"¹¹⁰ — אזי המקום לתפלה כזו הוא על הציון של צדיק ונשיא הדור, שכן, מקום זה, לא זו בלבד שדינו כארץ ישראל, אלא יש בו המעלה דארץ ישראל כפי שהיא בזמן הבית.

ומובן שתפלה במקום כזה יש בה סגולה נוספת — שיתקיימו כל הבקשות שבתפלה, בכל המצטרך לו,

כולל ובמיוחד בנוגע להמשכת העצם בגילויים¹⁰⁷, שמבחי' החכמה שבה מתלבש אור א"ס ב"ה, יומשך ויתפשט בכל כחות הנפש ואברי הגוף, בחיי היום יום, במחשבה דיבור ומעשה בפועל, ובפרט בנוגע לקיום השליחות שנשיא הדור מסר לכאו"א מאתנו, שיומשך כל זה ללא העלמות והסתרים, ובהצלחה מופלגה, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ניע זשוריצי כלֶאָפּצי", ועמד על מקומו ורקד משך זמן רב].

* * *

כב. בכלל¹¹¹, הרי כל הרביים, נשיאי ישראל, עד כ"ק מו"ח אדמו"ר ועד בכלל — ענינם אחד, וכל אחד מהם עסק בכל הענינים. וכמובן

ח"א ע' 132 ואילך. במהדורא זו ניתוספו כמה פרטים מהנחה בלתי מוגה, וגם כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(110) משלי ה, יז.
(111) מכאן עד סו"ס כו — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונרפס בלקו"ש

גם מלשון חז"ל¹¹² "ממלא מקום אבותיו", שהוא ממלא את המקום בכל הפרטים.

אבל אעפ"כ, הי' לכל רבי הענין המיוחד שבו "האָט ער זיך געקאָכט", ועל ידו פעל והשלים גם את שאר הענינים¹¹³.

וכמבואר באגה"ק¹¹⁴ בפירוש מארז"ל¹¹⁵ "אבוך במאי זהיר טפי" — שאף שקיים כל המצוות, מ"מ, הי' לו ענין מיוחד שהי' ה"שער" של נשמתו, שעל ידו נתעלו כל עניני התומ"צ שלו¹¹⁶.

וענין זה מתאים גם להמבואר בהשיחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁷ ע"ד החילוקים של הרביים בענין הספירות — שהבעש"ט והמגיד ענינם כתר, אדמו"ר הזקן ענינו חכמה, אדמו"ר האמצעי ענינו בינה וכו'. וידוע בענין הספירות שכל ספירה כלולה משאר הספירות, אלא, שזהו באופן שכל הספירות עוברים ע"י ספירה זו דוקא. ועד"ז בנוגע להרביים¹¹⁸ — שאותו ענין שבו הי' ה"קאָך" אצל כל רבי בדורו (בהתאם להספירה שלו), הנה על ידו כולל הוא גם את כל שאר הענינים¹¹⁹.

כג. הענין שבו הי' ה"קאָך" של בעל ההילולא הוא — שהכל יהי' בפועל ממש ובהתפשטות ביותר.

הרבי מעולם לא נבהל ממצבו של הזולת — אם אינו ירא שמים בתכלית, או במדה ממוצעת, או אפילו שנמצא במעמד ומצב שה"רוח שטות" דנפש הבהמית מכסה על האמת, עד כדי כך, שאינו יודע שצריך לחזור בתשובה.

מבלי הבט על מצבו של הזולת ("אין וועלכן מצב יענער איז נאָר געווען") — התעסק הרבי עמו; לעתים קרובות הטיב עמו בגשמיות, ובמילא היתה זו גם טובה ברוחניות, שכן, כאשר הלה יודע שעשו לו

ע' 19. תש"ה ע' 60.
 (118) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 106. וש"נ.
 (119) כלומר: כל עשר הספירות, עשר הדרגות הכלולים בקומה שלימה — מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימין" — של בני" שבאותו הדור, ועל ידם — כל העולם כולו בזמן ההוא, שנברא בשבילים, "בראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית" (מהנחה בלתי מוגה).

(112) כתובות קג, ב. רמב"ם ה' מלכים פ"א ה"ז. וראה ה' כלי המקדש פ"ד ה"כ.
 (113) ראה גם שיחת י"ט כסלו ס"ח ואילך (לעיל ח"י ע' 228).
 (114) סימן ז.
 (115) שבת ק"ח, סע"ב.
 (116) ראה סה"מ תש"ח ע' 240. סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 22.
 (117) לקו"ד ח"א לו, סע"א. סה"ש תרצ"ו ע' 141. תרצ"ז ע' 215. תרצ"ט ע' 322. תש"ב

טובה בגשמיות, הרי זה בבחינת "אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו"¹²⁰, ובמילא ה"ז פעל עליו גם ברוחניות.

כלומר: לבד זאת שאדמו"ר הזקן כותב בספר התניא¹²¹: "והן לא, לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים"¹²² — נעשית גם הפעולה על הזולת, שחוזר בתשובה, להיות במעמד ומצב הראוי.

כד. תנועה זו שהיתה אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר — נלמדת מהמנהיג ורועה ישראל הראשון, משה רבינו:

כתיב¹²³: "אלה הדברים אשר דבר משה" — דברי תוכחה. ומתי ה' הדבר — "אחרי הכותו את סיחון וגו'". כלומר, לאחר שעושים טובה ליהודי בגשמיות — אזי אומרים לו דברי מוסר, ואז מתקבלים דברי המוסר ופועלים פעולתם¹²⁴.

וזוהי ההוראה לאתפשטותא דמשה בכל דרא — משה שבכל דור: לכל לראש — להשפיע חסד, ברכה והצלחה, ורק אז — לומר דברי מוסר. וסדר זה הוא — אפילו כאשר המוסר הוא על ענין ה"עגל" ("ודי זהב"¹²⁵), היפך האמונה.

כה. שאלו פעם¹²⁶ אצל הרבי בעל ההילולא מהו טעם הנהגתו לקרב את כל בני, אפילו אלה ששייכים לסוג ההפכי ד"מעלין ולא מורדין".

והרבי ענה:

בשולחן-ערוך ישנם ארבעה חלקים: אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר, וחושן משפט — שהוא החלק האחרון. והדינים אודות הענינים דמעלין וכו' — הם בחושן משפט, ובחושן משפט גופא — בסימנים האחרונים.

וסדר הלימוד הוא¹²⁷ — ע"פ הנ"ל — כל הסימנים דאו"ח, יו"ד, אבהע"ז, ורובו ככולו של חו"מ עד לאותם סימנים אחרים שבסופו, ורק אז לומדים אם "מעלין" או ח"ו להיפך.

(120) ב"מ ג, א.

(121) פרק לב.

(122) ובפרט שגדלה ביותר מעלת מצוה

זו, וכהפתגם הידוע ("היום יום" ו תשרי.

ובכ"מ) ש"ואהבת לרעך כמוך" הוא כלי

ל"ואהבת את ה' אלקיך" (מהנחה בלתי

מוגה).

(123) דברים א, א-ד.

(124) ראה ספרי ופרש"י עה"פ.

(125) שם, א ובפרש"י.

(126) ראה גם שיחת יו"ד שבט דאשתקד

סכ"ז (תו"מ ח"ז ע' 328). וש"ג.

(127) שהרי גם סדר הלימוד הוא מימין

לשמאל (מהנחה בלתי מוגה).

כו. ופנימיות הענין בזה:

כאשר עושים טובה ליהודי — ה"ז ללא ספק עשיית מצוה. אבל כאשר עושים ליהודי דבר שהוא היפך הטוב, וטוענים שזהו ע"פ תורה — הרי, לכל לראש יתכן שטועים בדין. ונוסף לזה, יתכן שהכאת הזולת ("מען שמייסט יענעם") לא מפני ציווי השו"ע, אלא מפני שיש לו תענוג בזה ("מ'הָאָט אַ געשמאַק אין שמייסן")¹²⁸.

בכלל מצינו ששופט צריך להיות איש החסד דוקא¹²⁹, שיוכל למצוא זכות על הזולת. ואפילו בשעה שפוסק עונש מלקות, ולפעמים עונש חמור יותר — גם אז אינו יכול בעצמו להוציא הפס"ד לפועל, עם היותו פס"ד ע"פ שו"ע, כיון שאינו יכול לסבול את צערו של הזולת, ולכן, ביצוע הפס"ד בפועל נעשה ע"י שליח ב"ד,

— אא"כ צדיק גמור כשמואל הנביא, שאינו מציאות לעצמו כלל, וכל מציאותו היא לקיים רצון העליון, שלכן הי' יכול בעצמו להרוג את אגג¹³⁰.

כז. חסידים רוצים לילך בדרכיו של הרבי; צריכים לידע, איפוא, שאף שצריכים אמנם להזהר ממי שנמצא בדרגא נמוכה שלא ימשכנו למטה ("יענער זאָל אים ניט אַראָפּשלעפּן") ח"ו, אבל, אין לרחק אותו, אלא להגביהו ולהעלותו, ולעשות לו טובה אפילו בגשמיות, ועי"ז תבוא אח"כ גם טובה ברוחניות.

ואז — ע"פ מארז"ל¹³¹ ע"פ¹³² "מאיר עיני שניהם הוי" — עוזרים מלמעלה גם לו, שילך בדרך הישר, ומשפיעים לו ביד רחבה בכל המצטרך לו ולבני ביתו. משפיעים לו מהחסד שלמעלה שהוא בלי גבול, ונותנים לו גם את ה"כלי" — כמ"ש¹³³ "והוא יכלכלך", כפירוש החסידות¹³⁴ שנותנים לו גם את ה"כלי" שבו תומשך ההשפעה.

* * *

כח. האמור לעיל שאצל כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' עיקר הדגש על ענינים של פועל ממש — הי' גם בנוגע להשתדלות לקיים את הציווי

128 ראה סהמ"צ להצ"צ מצות לא תבערו אש פ"ב (דרמ"צ פט, ב)
 129 רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"ג: "אין מעמידין בכל הסנהדרין כו".
 130 כמ"ש (שמואל-א טו, לג) "וישפך שמואל את אגג גו". — ולהעיר מהמבואר בזה בדרז"ל (ראה תנחומא תצא ט. יל"ש תהלים רמז תתכו. ועוד) שהרגו במיתה משונה (מהנחה בלתי מוגה).
 131 (131) תמורה טז, א.
 132 (132) משלי כט, יג.
 133 (133) תהלים נה, כג.
 134 (134) סה"מ קונטרסים ח"ב שלח, סע"ב. סה"מ תרפ"ח ע' כח. תרצ"ט ע' 21.

של אדמו"ר הזקן שאמר¹³⁵ שתורת החסידות אינה עבור איזה כיתה שהיא, אלא עבור כל ישראל.

וזהו בעצם ענינה של "אגודת חב"ד"¹³⁶ — שנתייסדה בשביל ההתעסקות בצירוף והכנסת עוד רבים מבניי בהענינים הקשורים עם חב"ד, אשר, התחלת הפעולה בזה היא — לא עי"ז שלוקחים מהם, אלא אדרבה — עי"ז שנותנים להם כו'.

והנה, דרכי הפעולה בזה הם בכל מדינה ומדינה לפי ענינה, אבל, הצד השוה הוא שבכל מקום ומקום ישנם הדרכים המתאימים כיצד לפעול זאת; צריכים רק לחפש אותם, ואז מוצאים מהו האופן היותר נכון המתאים למקום וזמן זה.

ועד"ז בנוגע לנשי ובנות ישראל¹³⁷:

כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³⁸ אמר שסיבת ההוצאה לאור של השיחות בלשון המדוברת — אידיית — היא, משום שצריכים להשתדל שגם הנשים והבנות ידעו אודות הדרכת החסידות, מנהגי החסידות, ואפילו תורת החסידות.

ולכן תיקנו מכבר¹³⁹ כתות עבור בנות ללמדן ראשי-פרקים מתורת החסידות¹⁴⁰.

אמנם, בזמן האחרון בטל הדבר לגמרי, או לכל הפחות נחלש — לא בגלל שאין הדבר מוכרח, או בגלל שאין דרך לבצע זאת, אלא — בגלל שנחלשה ההתעסקות בדבר.

ואם רק ימָצְאוּ אלה שיקבלו על עצמם לעסוק בזה אליבא דנפשי' — ישנו כבר מן המוכן חומר די הצורך, לא רק בשביל לאגד ולחבר את הנשים והבנות שנמצאות כבר בד' אמות של כרם חב"ד, אלא גם בשביל שיוכלו לאט לאט להגדיל ולהרחיב חוג זה יותר ויותר, ובפשטות — להגדיל את מספרן של המשתתפות והלומדות, ומספרן של המתעסקות בזה.

הנ"ל סי"ח ואילך (לקמן ע' 64 ואילך).
 138) ראה גם שיחת ש"פ וישלח ס"ט (לעיל ח"י ע' 197). וש"נ.
 139) ראה "מבוא" לאג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' 10 ואילך. וש"נ. תולדות חב"ד בארה"ב פ"ל. וש"נ.
 140) ראה גם מכתב כ"ט טבת שנה זו (אג"ק ח"ח ע' קלג).

135) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 72. תש"ד ע' 93. ע' 163. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' דש. לקו"ש ח"ט ע' 344. ועוד. — וראה גם מכתב י"ז אדר ב' שנה זו (אג"ק ח"ח ריש ע' רפג): "וכמדובר בעת ההתוועדות כו'".
 136) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ בשלח סי"ג ואילך (לקמן ע' 60 ואילך).
 137) לשלימות הענין — ראה שיחה

וכל זה יביא תוספת ברכה והצלחה — לא רק בהענינים הקשורים עם חסידות, לפני משורת הדין, אלא גם בהענינים הפשוטים הנוגעים לקיום המצוות שהנשים מחוייבות בהן מן התורה¹⁴¹.

ועאכו"כ בנוגע לאיגוד צעירי אגודת חב"ד, וכן איגוד תלמידי הישיבות (את"ה¹⁴²) — שמהם תבע כ"ק מו"ח אדמו"ר ביתר שאת, ביתר תוקף וביתר עוז, שישתדלו לקרב כל אחד ואחד שבסביבתם, ולא להסתפק בקירובם לקיום המצוות כפשוטם, אלא להכניס בהם חיות ותענוג ("לעבדדיקייט און געשמאַק") בקיום המצוות, אשר, ענין זה יכול לבוא רק ע"י ידיעת פנימיות התורה, כפי שנתגלתה גם בשכל אנושי ע"י תורת החסידות.

וכאשר יעסקו בזה — בודאי יהי' הדבר בהצלחה מופלגה, כך, לשכל לראש יתוסף ריבוי בכמות, ואח"כ, במשך הזמן, גם ריבוי באיכות. [כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק:] מסופר במדרש¹⁴³ ש"רבי הי' יושב ודורש ונתנמנם הציבור. ביקש לעוררן, אמר, ילדה אשה אחת במצרים ששים ריבוא בכרס אחת", וכששמעו הציבור דבר פלא, התעוררו. — (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) כיון שהציבור מנמנם, וזה שאומר את הדרשה אינו רבינו הקדוש, אלא אדם כערכי — הרי גם אמירת דבר פלא לא תעורר את הציבור. ינגנו איפוא ניגון שמח, כדי שהציבור יתעורר. וצוה לנגן "ממצרים גאלתנו".]

* * *

כט. כבר דובר לעיל¹⁴⁴ אודות סיפור הגאולה ממצרים בפרשיות התורה (דשבעות אלה):

הגאולה ממצרים בפועל — היא בפרשת בא, שבה נאמר¹⁴⁵ "בעצם היום הזה יצאו גוי' מארץ מצרים".

ולפנ"ז באה התחלת הגאולה — בפרשת וארא¹⁴⁶, שבה מסופר אודות המכות, והרי כשהתחילו המכות בטלה עבודה מאבותינו במצרים¹⁴⁷.

(145) יב, מא.

(146) משא"כ בפרשה שלפנ"ז — שסימה וחותמה בקושי השעבוד עד לטענת משה רבינו "למה הרעות לעם הזה" (ה, כב).

(147) ראה הנסמן בשיחת ש"פ וארא הנ"ל הערה 27 (שם ע' 325).

(141) ראה הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א. וש"נ.

(142) ראה בארוכה שיחת יו"ד שבט תשי"ב ס"ד ואילך (תו"מ ח"ד ע' 301 ואילך). ח"ז ע' 207. וש"נ.

(143) שהש"ר פ"ד, א (ב).

(144) שיחת ש"פ וארא ס"ג (לעיל ח"י ע' 322 ואילך).

ועוד לפנ"ז — בתחילת הפרשה — נאמר¹⁴⁸ "לכן אמור לבני ישראל אני הוי'", שזוהי ההודעה (וההתחלה) על הגילוי דשם הוי' דלעילא¹⁴⁹, שקשור עם הגאולה מגלות מצרים¹⁴⁹, שהיא גם ההתחלה להגאולה האמיתית והשלימה, עלי' נאמר¹⁵⁰ "כימי צאתך מארץ מצרים וגו'"¹⁵¹.

ולאח"ז באה פרשת בשלח — שבה עומדים עתה:

התחלת הפרשה היא: "ויהי בשלח פרעה את העם". ומבואר בזה בתורה אור¹⁵², שפרעה "הי' משלח פארות וענפים ועושי פרי למעלה את העם שע"י גלותם במצרים והשתעבדותם בהם גרמו שנתעלו בחי' ניצוצי אלקים שנפלו שמה בשבירת הכלים, והוא הוא בחי' כח הצומח להצמיח ישועות ישראל, כמ"ש¹⁵³ ופרעה הקריב, ואמרו רז"ל¹⁵⁴ שהקריב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים".

וע"ד שבגשמיות שלח פרעה עם בני' זבחים ועולות להקריב לה' [כפי שאמר לו משה רבינו "גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלקינו"¹⁵⁵, וכן הי' בפועל¹⁵⁶], כך גם בפנימיות הענינים — ששלח עמהם את ניצוצות הקדושה שהיו במצרים, שלקחום בני' עמהם בצאתם ממצרים.

ל. וידיעת ענין זה (שהגלות עצמה גורמת העלי' של הגאולה) פועלת שיהי' קל יותר כשנמצאים עדיין בגלות:

לא זו בלבד שיודעים שבודאי יצאו מהגלות, אלא יתירה מזה — שיודעים שכל רגע שנמצאים במעמד ומצב של גלות, מהוה הכנה והכשרה ליציאה מן הגלות אל הגאולה. ובמילא, מסתכלים על כל רגע בגלות — לא כמו רגע בגלות, אלא כמו רגע של הכנה לגאולה.

וההסברה בזה — שבכל פעולה שיהודי עושה בכל יום ויום במשך שהותו בגלות, ה"ה מאיר עוד חלק בעוה"ז הגשמי והחומרי, ובמילא ה"ה מברר ומזכך עוד חלק בעוה"ז הגשמי והחומרי, עוד חלק מקליפת נוגה כו', שע"י פועלים את תכלית השלימות של ימות המשיח שהוא גילוי אוא"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי, כמבואר בארוכה בתניא¹⁵⁷. וכיון שכן, הרי מובן שצריכים להסתכל על כל רגע שבו מוכרחים עדיין להיות

(153) יד, יו"ד.

(154) ראה שמו"ר פכ"א, ה.

(155) בא יו"ד, כה.

(156) ראה שם יב, לאילב ובפרש"י.

(157) פל"ז.

(148) ו, ו.

(149) ראה אוה"ת וארא ע' קכו.

(150) מיכה ז, טו.

(151) ראה סה"מ תש"ח ע' 164.

(152) פרשתנו (בשלח) סא, ג.

בגלות — לא כמו רגע של גלות, אלא כמו רגע של הכנה והקדמה לגאולה. ואז, נקל יותר להתמודד עם קשיי הגלות ולעבוד עבודתו כדבעי. זאת ועוד — שהעבודה היא באופן שהאדם מרגיש את עצמו ל"בן חורין" ("ער איז שוין ניט אין גלות"), והיינו, שהנשמה היא במעמד ומצב של חירות, ועבודתו בגלות היא כמו "בן חורין" שצריך להוציא מישהו אחר שנמצא עדיין בשבי".

וענין זה מתבטא באמונה בביאת המשיח שיבוא בכל יום¹⁵⁸ — לא אמונה בדרך מקיף, אלא אמונה שחודרת בכל כחות נפשו בדרך פנימי, ואמונה זו גופא מוציאה אותה מההגבלות של הגלות, ובמילא יכול לעבוד עבודתו מבלי להתחשב בהמיצרים וגבולים שמצד הגלות.

— וזהו הביאור בפתגם המקובל בשם הבעש"ט¹⁵⁹, שכל אחד מישראל יכול לחצות נהר ע"ג מטפחת ("דורכשווימען אַ טייך מיט אַ פּאַטשיילע"), אלא שצריך להאמין בזה. והיינו, שכאשר האמונה היא (לא בדרך מקיף, אלא) בדרך פנימי, מעמדת היא את האדם כולו, בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, במעמד ומצב שלה (של האמונה), ואז, לא יפלא שהוא מושל על הטבע, כיון שמציאותו היא למעלה מהטבע, וכל מציאות הטבע לא נברא אלא בשבילו, כמארז"ל¹⁶⁰ "בראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית", וכיון שהענין ד"נקראו ראשית" הוא אצלו בגליו, פועל הוא כל מה שצריך לפעול באין מפריע.

לא. עפ"ז יש לבאר גם סיפור הגמרא¹⁶¹ "רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין, פגע בי' בגינאי נהרא, אמר לי', גינאי, חלוק לי מימך ואעבור בך, אמר לי', אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני (כל הנחלים הולכים אל הים בגזירת המלך) .. אמר לי', אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם. חלק לי'". ולכאורה, המענה של רפב"י "אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם" הוא שלא ממין הטענה — שהרי הטענה של גינאי נהרא היא שכשם שרפב"י צריך לקיים המצוה שנצטווה בה (פדיון שבויים), צריך גם הוא (גינאי נהרא) למלא התפקיד שבשבילו נברא

158) ראה אג"ק ח"ב ע' רלג ואילך.

159) ראה בהנעתק בס' בעש"ט עה"ת

ח"א פ' לך בהגהת מקור מים חיים אות מב.

וראה גם תו"מ ח"ח ס"ע 242. מכתב כ"ה

ניסן שנה זו (אג"ק ח"ח ע' שנג).

160) פרש"י בראשית א, א — מויק"ד

פל"ו, ד.

161) חולין ז, א (ובפרש"י).

(שיהיו מימיו שוטפים), וא"כ, מהו המענה "אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם"?!

אך הבנת הענין הוא — שבמענה זה הסביר רפב"י לגינאי נהרא שהוא (הנהר) אינו יכול להשוות את עצמו אליו (לרפב"י), כיון שיהודי הוא בעצם למעלה מן הטבע, ובמילא, גם המצוות שניתנו לו לפעול בטבע הם למעלה מן הטבע, וכיון שכן, הרי טבע העולם אינו יכול לנגד לפעולתו של יהודי בקיום המצוות.

וזהו שהשיב רפב"י לגינאי נהרא על טענתו "אני הולך לעשות רצון קוני", "גוזרני עליך כו" — שתוכן המענה הוא שהתפקיד של נהרא גינאי שיהיו מימיו שוטפים הוא למטה מהתפקיד של היהודי לעשות מצוה, והראי, שבכחו של יהודי לגזור על הנהר שלא יעברו בו מים לעולם!

ועד"ז דרשו חז"ל בירושלמי¹⁶² על הפסוק¹⁶³ "לא-ל גומר עלי", שע"י פס"ד של ב"ד נעשה שינוי בטבע העולם — כיון שב"ד הוא למעלה מהטבע.

וכן הוא אצל כל יהודי — אם הולך הוא בכח התורה, שמתנהג ע"פ שולחן-ערוך כו', ובאופן שהתורה חודרת לא רק בשכלו, אלא גם בהרגש שלו, ובכל תרי"ג כחות נפשו וגופו, אזי נעשה הוא מושל ושולט על מציאות הטבע, ויכול לומר לגינאי נהרא (וכיו"ב בשאר עיני העולם) גוזרני עליך כו' אם אינך מסייע לי בקיום מצוה!

לב. וזהו גם המענה על כך שלפעמים נדמה שצדיקים ומנהיגי הדור תובעים דברים כאלה שאין להם מקום בטבע:

לכל לראש — אלה ששמעו בקולם והלכו ועשו מה שנצטוו, ראו, שלא זו בלבד שלא היתה מניעה מצד הטבע, אלא אדרבה, שהטבע עצמו סייע בזה.

ובכלל — הרי זו קושיא שלא ממין הטענה, כי, כשמדובר אודות יהודי בעל בחירה שהוא שלוחו של הקב"ה למלא את רצונו של הקב"ה במציאות הטבע, אין ביכולת חוקי הטבע לעמוד נגדו — אם כוונתו אינה אלא למלא רצון הבורא.

וכן הוא גם כשנמצאים בזמן הגלות, וישנם לכאורה מיצרים וגבולים, וא"כ, אי אפשר לתבוע שתהי' ההנהגה כמו בזמן הבית, הנהגה לפנים משורת הדין וכו' — כי:

163) תהלים נו, ג.

162) כתובות פ"א ה"ב. וש"נ.

במה דברים אמורים שיש מקום לטענה זו — אילו הי' יהודי מוכרח להיות בגלות מצד טבעו;

אבל האמת היא, שיהודי מצד טבעו — "טבע" שאודותיו נאמר בתניא¹⁶⁴ ש"טבע זה הוא שם המושאל לכל דבר שאינו בכחי' טעם ודעת", אבל באמת ה"ז "למעלה מהדעת ושכל" — נמצא למעלה מעשרה טפחים, למעלה מעולם הזה, למעלה מעולמות בי"ע ולמעלה מעולם האצילות; מקומו הוא — בעצמות!

ומשם ירד בסדר השתלשלות למטה — כדי למלא את רצונו של הקב"ה,

וכיון שרצונו של הקב"ה שיהי' מקום לענין של עבודה — לשם כך נעשה "צעצוע" ו"משחק" שישנה גלות וישנם מיצרים וגבולים, ולמרות זאת אין האדם מתפעל מזה, והולך לבטח דרכו באמת ובתמים למלא רצונו של הקב"ה, ואז — בטלים כל ההעלמות וההסתרים, וכמו שמצינו¹⁶⁵ באברהם אבינו שבלכתו לעקידה לקיים רצונו של הקב"ה עמד בפניו נהר, וכשלא התפעל והתחיל לילך בתוך הנהר, אזי נתבטל הנהר, ועד"ז בשאר ענינים כיו"ב.

ועוד ענין בהעדר ההתנגדות דחוקי הטבע — שגם עניני הטבע מצד עצמם רוצים להתברר ע"י עבודת האדם, וכתורת הבעש"ט¹⁶⁶ על הפסוק¹⁶⁷ "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף", שהניצוצי קדושה שבמאכל ומשקה "יש להם חשק להדבק בקדושה" עי"ז שהאדם יברר אותם כו'; אלא כדי שהאדם יקבל שכר על עבודתו, צריך הדבר לבוא ע"י יגיעה, ולא באופן שהמאכל נופל מאליו לתוך פיו.

— וזהו גם הביאור בסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶⁸ אודות אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שפעם בעת האכילה, בנטלו דבר מאכל במזלג, נשמט המאכל בחזרה לתוך הצלחת, ואמר אדמו"ר נ"ע: "ער וויל נאך ניט" (הוא אינו רוצה עדיין — להתברר). והפירוש בזה — שענין האכילה הוא עשיית טובה להדבר מאכל, וא"כ, איך יתכן שהדבר מאכל נשמט מהמזלג, וגורם מניעה נוספת שעדיין לא יבררו אותו.

לג. וכן הוא בפרטיות בנוגע לכל אחד ואחת גם בדורנו זה:

(167) תהלים קז, ה.

(168) ראה תו"מ — רשימת היומן ע'

(164) פי"ט.

(165) נחומא וירא כב.

(166) כתר שם טוב סקצ"ד (כה, ג). — רמב. וש"נ.

הובא לעיל בהמאמר פ"ג (לעיל ע' 7).

כאשר יהודי פועל בעצמו למלא תפקידו ללא פניות, היינו, שמסלק הצדה את הפניות האישיות שלא יתערבו, ורוצה רק לקיים את רצונו של הצדיק ומנהיג הדור — שמגלה את רצונו של הקב"ה — אזי בטלים כל ההעלמות וההסתרים.

ובמילא, למרות ההעלם וההסתר שמצד מציאות הקליפה וסט"א, ועד לגודל ההעלם וההסתר מצד התלבשות הקליפה וסט"א ביהודי שרוצה לקלקל ענינים הקשורים עם מנהיג הדור שמסר נפשו עבורם — הרי, דבר ברור הוא שההעלמות וההסתרים מתבטלים;

— אלא שצריכים להיות חדורים בידיעה שעוסקים במילוי שליחותו של מנהיג הדור, ובמילא הולכים מתוך תוקף, בידעם שאסור להם לוותר, כיון שאין זה דבר שלהם, אלא של המשלח, ש"לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי"¹⁶⁹, היינו, שביכלתם רק לתקן ולא לקלקל.

ובנוגע להמעלים והמסתיר — ה"ז בא' מב' האופנים: אם יש לו עדיין איזו זכות — יזרקו אותו שלא תהי' לו שייכות להענין המנגד, ויארץ ימים ושנים, ויעזור לו השי"ת בשאר ענינים; ואם אין לו זכות — אבוי לו ולבני ביתו; אבל, אין זה שייך אלינו, שכן, אצלנו צריכים להיות כל הענינים בחסד וברחמים (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁷⁰), ובמילא, מוטב שתהי' לו זכות, ומכאן ולהבא ישב בד' אמותיו ויתחרט וישוב בתשובה גמורה על מה שקלקל עד עתה כו'.

ועאכ"כ שכאשר מדובר אודות העלם והסתר שלא נתלבש ביהודי, שאז אין ההעלם וההסתר בתוקף כ"כ — הרי בודאי שאם רק הולכים בתוקף ובחזוק למלא את רצון המשלח, מנהיג הדור, בודאי תהי' הפעולה בהצלחה.

ואז — כדברי הרבי — כיון ש"אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי"¹⁷¹, תומשך ברכה והצלחה גם בהענינים הפרטיים שעובד העבודה זקוק להם, בבני חיי ומזוני רויחי.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן — ד' הבכות (בבא הד' — יו"ד פעמים). ניגון הבעש"ט (ג' תנועות).

אח"כ צוה שכל בחורי הישיבה יאמרו "לחיים", באמרו: כוונתי

היומן ע' רמב (נעתק ב"היום יום" כ חשוון).

(171) ב"ק לח, ריש ע"ב. וש"נ.

(169) קידושין מב, ב. וש"נ.

(170) ראה שיחת שמח"ת תרצ"ג (נעתקה

באג"ק ח"ג ע' שנג. וראה תו"מ — רשימת

להבחורים של כל הישיבות, שהרי, סוף כל סוף יהיו כל הישיבות "חסדישע ישיבות", ואין זה אלא מחוסר זמן, וע"פ תורה, מחוסר זמן אינו מחוסר מעשה¹⁷²].

* * *

לד. עומדים אנו ביום ההילולא הרביעי מיום ההסתלקות, לאחר ששבנו שלש שנים ושנה הרביעית¹⁷³, ומתחילה שנה החמישית¹⁷⁴ — שזהו ע"ד מ"ש¹⁷⁵ "שלש שנים יהיו לכם ערלים גו' ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש הילולים לה' ובשנה החמישית תאכלו את פריו וגו'". ובהקדמה — שהציווי "וערלתם ערלתו גו' שלש שנים"¹⁷⁶, שפירושו "ואטמתם אטימתו, יהא אטום ונסתם מליהנות ממנו"¹⁷⁷ — הוא רק בנטיעה שהיא לשם מאכל, אבל "הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה"¹⁷⁸.

והענין בזה:

נטיעה שאינה לשם אכילה ושתי', אלא "לקורות", "לעשות מהן קורות לבנין"¹⁷⁹ — לבנות בית המקדש לו ית' — אין בה ענין של ערלה כלל.

אמנם, בית המקדש הו"ע של מקיף, ובוה גופא — מקיף הרחוק, שזהו"ע של בית. ומלבד זה, הרי צרכי האדם¹⁸⁰ כוללים גם מקיף הקרוב (לבוש), וגם ענינים פנימיים — שזהו תכלית הכל שתהי' העבודה בפנימיות דוקא, שזהו"ע האכילה ושתי'.

ובנוגע לענינים הפנימיים, שהו"ע אכילה ושתי', יש צורך בהכנה מיוחדת שיהיו כדבעי — שזהו שמנסים את האדם אם יוכל לעמוד בנסיון שלא ליהנות מהפירות במשך שלש שנים.

וע"ד שמצינו במצוה הראשונה דעץ הדעת — כדאיתא במדרש¹⁸¹

(175) קדושים יט, כג"ה.

(176) שם, כג.

(177) פרש"י עה"פ.

(178) ריש ערלה.

(179) פ"י הרע"ב.

(180) ראה לקו"ת ברכה צח, סע"ד ואילך.

ובכ"מ.

(181) ויק"ר פכ"ה, ב.

(172) ראה יומא סב, סע"ב. וש"נ. הנסמן בשד"ח קונטרס הכללים (כרך ג) מערכת המ"ם כלל קסא.

(173) ראה גם שיחת יו"ד שבט דאשתקד סל"ה ואילך (תו"מ ח"ז ס"ע 336 ואילך).

(174) ראה גם מכתב כ"ג שבט שנה זו (אג"ק ח"ח ע' קפז): "ע"פ מה שנדבר בעת ההתוועדות דיום ההילולא הרביעי מיום ההסתלקות וכו'".

"מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמוד על צוויך כו' והרי בניך ממתניין לערלה ג' שנים", והיינו, ש"מצוה זו הוא תיקון לחטא עץ הדעת שנאמר בו ג"כ כי טוב העץ למאכל¹⁸², ואדה"ר נצטווה עליו בשעה ט', ובשעה יו"ד עבר¹⁸³, ואילו המתין ג' שעות עד שבת הי' כל פרוי קדש הילולים [שהי' עושה קידוש היום על יין מעץ הדעת, כמארו"ל ש"גפן הי'¹⁸⁴, "סחטה ענבים ונתנה לו"¹⁸⁵], וזהו כוונת המדרש והרי בניך ממתניין כו', שבזה הם מתקנים חטא אדה"ר בעץ הדעת כו"¹⁸⁶.

והענין בזה¹⁸⁷ — כמבואר בלקו"ת¹⁸⁸ ש"בשלש שנים הראשונות לנטיעת האילן בארץ מקבלת הארץ עליונה מבחי' ג' ספירות אחרונות שהם נה"י", וידוע (בפירוש "ומביא גואל לבני בניהם"¹⁸⁹) שג' ספירות היותר תחתונות שרשם הוא בכתר, למעלה מסדר השתלשלות, ושם לא שייך הענין דאכילה ושתי¹⁹⁰ (אתר דלית בי' אכילה ושתי', לאו אורחי' למיכל¹⁹¹). ולכן, גם כאשר הבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות נמשכת למטה — אי אפשר שהמשכה זו תבוא בדרך פנימי, שזהו"ע דאכילה ושתי', אלא ע"י הקדמת הכנה לזה.

ולאח"ז, "בשנה הרביעית יהי' כל פרוי קודש הילולים" — "כמעשר שני .. (ש)אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים אלא בפדיון"¹⁹², וכדרשת חז"ל¹⁹³ ש"הילולים" הוא כמו "חילולים", שצריך לחלל את הפירות על כסף ולהביאו לירושלים, כמו מעשר שני שנאמר בו¹⁹⁴ "ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר ה' וגו'" — שכל זה מורה על ההתעסקות בעבודה במקום קדוש ובעניני קדושה דוקא.

ולאח"ז, "ובשנה החמישית תאכלו כל פרוי" — גם בגבולין ובחוק לארץ, שדוגמתו היא ההתעסקות גם בעניני הרשות¹⁹⁵.

לה. וענינו בסדר העבודה:

182) בראשית ג, ו.	190) ראה גם אוה"ת קדושים ע' קמד ואילך.
183) סנהדרין לח, ריש ע"ב.	191) זהר ח"ב קנג, ב. ח"ג רמא, סע"ב
184) ברכות מ, סע"א.	ואילך. וראה אוה"ת פינחס ע' א'עג ואילך. ועוד.
185) ב"ר פי"ט, ה.	192) פרש"י שם, כד.
186) לקו"ת ר"פ קדושים — מפ"י הש"ך עה"ת.	193) ירושלמי פאה פ"ז ה"ה. ברכות לה, א ובפרש"י.
187) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ בשלח סכ"ד (לקמן ע' 68).	194) פ' ראה יד, כה.
188) שם כט, ג.	195) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 134 ואילך.
189) ראה פרע"ח שער העמידה פי"ד טו.	
הובא בלקו"ת מסעי צ, ג. שה"ש כז, ג.	

תחילת העבודה בכל יום היא עבודת התפלה — "יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל"¹⁹⁶ — שעיקרה תפלת שמונה עשרה [שהרי "כל סדר התפלה שעד שמו"ע הוא הכנה לשמו"ע"¹⁹⁷, וכן הוא גם בפשטות, ששאלת צרכיו — שזהו עיקר מצות התפלה מן התורה⁷⁸ — היא בתפלת שמו"ע], שאז עומד הוא "כעבדא קמי' מרי"¹⁹⁸ — בתכלית הביטול, שאינו שייך אפילו לעניני עבודה דתומ"צ, שהרי "מאן דמחוי במחוג קמי' מלכא כו"¹⁹⁹, ופשיטא שאינו שייך לעניני העולם — ע"ד ובדוגמת המעמד ומצב ד"שלש שנים גו' לא יאכל".

ולאחר התפלה — "מבית הכנסת לבית המדרש"²⁰⁰, היינו, שאינו יכול לדלג מיד להתעסקות בעניני הרשות (דבר שיכול להזיק לו), אלא תחילת התעסקותו בעולם צ"ל בעניני תומ"צ [שזהו"ע "בית המדרש" — לימוד התורה, וכולל גם קיום המצוות, שהרי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה]²⁰¹ — ע"ד ובדוגמת "בשנה הרביעית גו' קדש הילולים לה".

ורק לאח"ז באה ההתעסקות בעניני הרשות, "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"²⁰² — ע"ד ובדוגמת "בשנה החמישית תאכלו את פריו"¹⁹⁵.

לו. וכן הוא גם במשך הזמן:

ישנו מעמד ומצב ד"שלש שנים ערלים יהי' לכם", שנמצאים במעמד ומצב של הבדלה ("מען איז אָפּגעטראָגן"), ואין יכולים להתמסר ("אָפּגעבן זיך") להתעסקות באופן פנימי (שזהו"ע אכילה ושתיה), כיון שצריכים להיות בשלימות ("מ'דאַרף דאָך ווערן פּאַרטיג").

אח"כ ישנו הענין ד"בשנה הרביעית גו' קודש הילולים" — שההתעסקות היא בעניני קדושה בלבד, בדוגמת מעשר שני שנאכל לפנים מן החומה דוקא, או עכ"פ — "כי ירבה ממך הדרך גו"²⁰³ — להביא שוויו לירושלים, ורק לאח"ז יכולים לאכול את הפירות.

אמנם, תכלית הכוונה שבשבילה הי' כל סדר השתלשלות העולמות (ש"אינו בשביל עולמות העליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית") הוא — לעשות דירה לו ית' בעוה"ז הגשמי והחומרי דוקא²⁰⁴, שלכן צריכה להיות העבודה לא רק בארץ ישראל, אלא גם בחוץ לארץ, ולא רק בעניני

(196) ברכות לב, סע"א.	(200) ברכות בסופה.
(197) לקו"ת בלק עא, ג.	(201) קידושין מ, ב. וש"נ.
(198) שבת יו"ד, א. טושו"ע ואדה"ז או"ח	(202) ברכות לה, ב.
סו"ס צה.	(203) פ' ראה יד, כד.
(199) ראה חגיגה ה, ב.	(204) תניא רפ"ו.

תומ"צ, אלא גם בעניני הרשות — לעשות מהם מצוה, שזוהי ה"פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה" 205 ("כלל גדול" 206): "בכל דרכיך דעהו" 207, ואז — "והוא יישר אורחותיך" 207 גם בעניני תומ"צ.

וענין זה מתחיל "בשנה החמישית":

כאשר הולכים בסדר האמור, שתחילה היו שלש שנים שבהם לא הי' עסק עם גשמיות וחומריות שנעשית דם ובשר כבשרו, והשנה הרביעית היתה מוקדשת אך ורק לענינים שהם בד' אמות של קדושה, ד' אמות של הלכה וד' אמות של תפלה, אזי יכולים לבוא להתכלית דכל הענינים — "את האלקים ירא וגו' כי זה כל האדם" 208, "כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה" 209 — כדי לעשותו דירה לו ית',

— בפועל ממש יתגלה דבר זה בגילוי בביאת משיחנו, אבל ההכנה לזה [וגם הפועל ממש בזה — אלא שלעת-עתה ה"ז בעולם האצילות, ושם הוא "כמונח בקופסא" 210, כיון ששייך הוא לתחתונים דוקא] נעשית עתה, ע"י כל אחד מישראל בכל פעולה ופעולה שלו, הן בתומ"צ כפשוטם, והן בה"כלל גדול" ד"בכל דרכיך דעהו" שכל גופי תורה תלויין בה,

ובאופן שכל רגע ורגע "נבנה בית המקדש בימיו" 41 — ע"י שמוסיף עוד ענין ועוד פרט לביאת המשיח, וממשיך ומקרב עוד קצת את בית המקדש השלישי ש"בנוי ומשוכלל" למעלה 211, וצריך רק להורידו כמו שהוא למטה מעשרה טפחים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אני מאמין".

אח"כ הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א ש"ועד המסדר" יכריז ע"ד חיוב השו"ע לברך ברכה אחרונה, וכעבור משך זמן (לאחרי שהכריזו בקול חלושה), אמר בעצמו: מכריזים בשם "ועד המסדר", שכל אלה שאכלו כשיעור או שתו כשיעור, יברכו ברכה אחרונה קודם שהולכים איש איש למקומו 212.

אחרי ברכה אחרונה צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה

תצאו".

(210) ראה ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט

תשי"א פ"ה (תו"מ ח"ב ע' 198). וש"נ.

(211) פרש"י תוס' — סוכה מא, סע"א.

ועוד.

(212) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 71. וש"נ.

(205) ברכות סג, א.

(206) כתר שם טוב סרפ"ב (לו, סע"ד).

(207) משלי ג, ו.

(208) קהלת יב, יג.

(209) ברכות ו, סע"ב.

אח"כ הכריזו אודות ההשתתפות ב"דינער" לטובת ישיבת תומכי תמימים ביום א' י"ג שבט הבע"ל²¹³].

* * *

לז. (טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) על הפסוק²¹⁴ "והי' אם שמוע תשמע", דרשו חז"ל "אם תשמע בישן תשמע בחדש"²¹⁵, "אם שמוע בחדש תשמע בישן"²¹⁶.

ובנוגע לענינו:

כאשר יהודים מתאספים יחדיו — "אכל בי' עשרה שכינתא שריא"²¹⁷, ועאכו"כ כאשר תכלית ההתאספות היא להביא לידי התעוררות בעניני תומ"צ, שאז נעשה לא רק "שכינתא שריא" בדרך מקיף²¹⁸, אלא באופן של המשכה בפנימיות, ולא רק בהגוף ונפש הבהמית, אלא גם בחלקו בעולם, ועי"ז בכל העולם כולו —

ה"ז פועל תוספת כח ותוספת אומץ אשר מכאן ולהבא תהי' העבודה בנקל יותר — במיעוט ההעלמות והסתרים, ובתוספת ברכה והצלחה מופלגה בכל המצטרך,

הן בהקו דתורה, הן בהקו דעבודה, והן בהקו דגמילות חסדים.

(213) ראה מכתב נר חמישי דחנוכה; עקב יא, יג.
 עשרה בשבט — שנה זו (אג"ק ח"ח ע' עט ויאלך; ע' קס ויאלך).
 (214) תבוא כח, א.
 (215) יל"ש בשלח רמז רנז.
 (216) סנהדרין לט, א.
 (217) תניא ספיי"א. וראה ב"מ"מ, הגהות
 (218) סוכה מו, ריש ע"ב. הובא בפרש"י
 והערות קצרות לשם" (ע' פז). וש"נ.